શ્રી સોળ સોમવાર વ્રત કથા.

સંવત ૧૯૮૧.

સને ૧૯૨૫.

પ્રસિદ્ધકર્તા:—

શાસ્ત્રી ગુલાબરામ પ્રેમરામ,

જુના શ્રીરામ મંદિર, દરિયાસ્થાન ગલીને નાકે,

વડગાદી, મુંબઇ, ૩.

આવૃત્તિ પહેલી.] [પ્રત ૧૦૦૦.

આ મંદિર જીર્ણ થયું છે તેથી સદ્ ગૃહસ્થોને આ તરફ દયાનો હાથ લંબાવવા વિનંતી છે.

મુંબઈ,

શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, મુંબઈ, ૩. (૧૦૮૪×૮૧.)

કીંમત એક આનો.

શ્લોક—શાર્દુલાકૃત.

પાતાળેશાન્તિન્ક્ષિ દશદિશગગને સપ્તસહિલેસમુદ્રે,
ભસ્મેકાષ્ઠે ચતુષ્કે સ્થિતિજલપવને સ્થાવરેજંગમેવા.
એકાંમ બિજામ્ સર્વનામ સચ્ચિનામ્,
અસુરસુરપતે પુષ્પપત્રેતિનામ્ને.
એકોવ્યાપિ શિવ શિવ શિવોહ—
ઇતિવદતિ હરિનારતતેવોન્વિનિય. ॥ ૧ ॥

પુજાની સોળ સામગ્રીના નામ

૧ પંચામૃત.	૯ પાન.
૨ જનોઇ	૧૦ સોપારી
૩ વસ્ત્ર	૧૧ શ્રીફળ.
૪ ચંદન	૧૨ સાકર.
૫ અક્ષત.	૧૩ ધુપ.
૬ અબિલ	૧૪ કપુર
૭ ગુલાલ	૧૫ ઘીનો દીવો.
૮ બિલફુલ	૧૬ લીલોમેવો.

॥ ઇત્યાદિ ॥

આ સોળ સોમવારનું વ્રત કરવાનો પ્રારંભ

અષાઢ, શ્રાવણ, માર્ગશિર્ષ અને માઘ માસના શુક્લ પક્ષમાં કરવાનો છે.

શ્રીગણેશાયનમઃ

અથ શ્રી સોળ સોમવાર વૃત પ્રારંભ.

શ્રી ઘણો પવિત્ર એવો વૈદર્ભ દેશ હતો, તેમાં અમરાવતી નામનું એક શહેર હતું. આ શહેરમાં મોટાં મોટાં શિવાલયો હતા. તેવા રણભુવનમાં એક વખતને વિષે, એકાન્ત સ્થળ વિષે શિવ અને પાર્વતિ બંને જણ દેવલમાં આવ્યાં અને ત્યાં થોડીવાર સહજ મુકામ કર્યો. પાર્વતિજી એ ઠેકાણું પવિત્ર જોઇને મહાદેવજીને કહેવા લાગ્યા, જે મને એમ લાગે છે કે આપણે આ ભુમી ઉપર સોગઠાંની રમત રમીએ. ત્યારે મહાદેવજીએ કહ્યું કે ઠીક, એમ કહીને રૂડે પ્રકારે દાવ માંડયા. તે વખતે આ દેવલની અંદર એક તપોધન બ્રાહ્મણ હતો તેને પાર્વતીજીએ પૂછ્યું કે, 'હે બ્રાહ્મણ આ દાવ કોણ જીત્યું તે સાચું બોલ.' ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો કે શિવજી જીત્યા. પછી બીજો દાવ માંડયો. તે રમતાં પાર્વતી જીત્યાં. ત્યારે તેમણે પેલા બ્રાહ્મણને પૂછ્યું કે આ દાવ કોણ જીત્યું ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો શંકર જીત્યા. ત્યારે પાર્વતિજીએ પેલા બ્રાહ્મણને કહ્યું કે તું જુઠું બોલે છે માટે જલદી મારા શ્રાપને ગ્રહણ કર. તેવું કહી શંકર અને પાર્વતિ વૈકુંઠપતિને મળવા ગયાં. પેલો તપોધન મન સાથે વિચાર કરે છે કે આ કોઢ શી રીતે જશે. આથી મને ઘણું દુઃખ થાયછે માટે તેનો શો ઉપાય કરવો. એટલામાં એક સ્વરૂપવંતિ અપ્સરા મહાદેવ અને પાર્વતિની પુજા કરવા દેવલમાં આવી. તે અપ્સરાએ બ્રાહ્મણને પુછ્યું કે તમને આ કોઢ શી રીતે

થયા? ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો કે મને પાર્વતિએ શ્રાપ દીધો છે, એમ બીહીતાં બીહીતાં કહ્યું. પેલી સ્વરૂપવંતિ અપ્સરા બોલી કે બ્રાહ્મણ તું ફીકર કરીશ નહીં. તું સોળ સોમવારનું વ્રત કર જેથી દુઃખ નાશ થશે. પછી તે બ્રાહ્મણે ઉઠી વિનંતી કરી કહ્યું જે હે માતા તે વ્રતની વિધી બરાબર કહો, હું એ વ્રત કરીશ. અપ્સરા કહે તે વ્રતને દહાડે સાયંકાલ સુધી ખાવું નહીં, અને પછી મહાદેવજીની પુજા કરી ધુપ, દીપ, નૈવેદ્ય વિગેરે સોળ પ્રકારના ઉપચારવડે શંકરને પુજવા. પછી લોટ શેર અડધો લઇને તેની ત્રણ બાટીઓ કરવી, પછી તેને પકાવીને ભાંગી નાંખવી, પછી તેમાં ઘી ગોળ નાંખીને તેનો લાડુ કરીને ખાવો, પણ મીઠા વગર એટલે મોળું ખાવું. એ પ્રકારે સોળ સોમવારનુ વ્રત બરાબર ચલાવવું. જ્યારે સોળ સોમવાર પુરા થાય અને સત્તરમો સોમવાર આવે એટલે લોટ શેર પાંચ લઇ તેની બાટીઓ કરીને તેમાં ઘી ગોળ નાંખી ચુરમું તૈયાર કરવું, તે ચુરમું શંકરના દેવળમાં લઈ જવું અને શંકરની પુજા કરી તેમને તે વેળાએ ત્રીજા ભાગનું ચુરમું નૈવેદ્ય માટે મુકી દેવું, બીજો ભાગ દેવળના નોકરોને વ્હેંચી દેવો ને ત્રીજો ભાગ ઘેર લાવીને પોતાના કુટુંબ સાથે માન આદર સહિત જમવો. તે પ્રકારે અપ્સરાએ બ્રાહ્મણને કહ્યું. એ પ્રમાણે સાંભળી પેલો બ્રાહ્મણ આનંદપૂર્વક વ્રત કરવાને તૈયાર થયો. તેજ દહાડેથી તેણે વ્રત કરવા માંડયું વ્રતની સમાપ્તિ થઇ કે કોઢ ગયા અને પ્રથમના જેવું શરીર થયું. ત્યાર પછી શંકર અને પાર્વતિ વૈકુંઠપતિને મળીને તે સ્થળે પાછાં આવ્યાં, ત્યારે પેલા બ્રાહ્મણને શ્રાપ આપેલો તેજ વખતે પાર્વતિજીને યાદ આવ્યો, ને ધીમે ધીમે તેના સામું જોયું તો તેના શરીરે કોઢ દીઠા નહીં, ત્યારે પાર્વતીજીએ તે બ્રાહ્મણને પુછયું કે તું કોઢમાંથી કેમ રીતે

-નિવારણ થયો ? ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો કે અતિ ઉત્તમ એવું સોળ સોમવારનું વ્રત મેં કર્યું અને શંકરને સંતુષ્ટ કર્યા. તેમની કૃપા-વડે કોઢ વિગેરે સર્વ દુઃખથી નિવારણ થયો છું. આ વ્રતની આટલી બધી મોટાઈ સાંભળીને પાર્વતિ ખુશી થઇને બોલ્યા કે મારો પુત્ર કાર્તીકસ્વામી રીસાઇ ગયા છે માટે હું પણ આ વ્રત કરીશ. પછી પાર્વતિએ તે વ્રતનો આરંભ કર્યો. તે પુરૂં થવા આવ્યું કે કાર્તીકસ્વામીને વિચાર થયો કે માતાજીની સાથે રીસાવું તે ઠીક નહિ, એમ વિચારીને કાર્તીકસ્વામી ઉઠયા અને તેમની માતા જે પાર્વતિ તેમની પાસે આવ્યા. તેમને જોઇને પાર્વતીને સંતોષ થયો. પછી કાર્તીકસ્વામી પોતાની માતા પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા કે મને વનમાં રહેતાં ઘણા દિવસ થયા પણ તમારા વગર મારાથી હમણાં રહેવાયું નહી. એવો વિચાર હમણાં થયો કે માતાજીના દર્શન કરવા જાઉં. એવી મનની અદર ઇચ્છા થઇ તેનું કારણ શું તે હે માતા કહો. પછી પાર્વતી બોલ્યા કે હે પવિત્ર પુત્ર મેં સોળ સોમવારનુ વ્રત કર્યું તેથી મને મળવાની તારી ઇચ્છા થઈ. તે પ્રકારે વ્રતનો મહિમા સાંભળી કાર્તીકસ્વામી બોલ્યા કે હે માતાજી આ વ્રત હું પણ કરીશ. મારા મનમાં જે ઇચ્છા છે તે હું સત્વરથી કહું છું. મારો મિત્ર એક બ્રહ્મપુત્ર છે તે ઘણા દિવસથી પ્રદેશ ગયેલો છે તેને મળવાની મારા મનમાં ઇચ્છા થઇ છે. આવી ઇચ્છાથી કાર્તીકસ્વામીએ વ્રતનો આરંભ કર્યો કે વ્રત પુરૂં થતાં તરતજ એક સુદર વનમાં સ્હેજ ભાવે પેલા મુસાફર બ્રાહ્મણને કાર્તીકસ્વામીએ જોયો. બ્રાહ્મણ પણ કાર્તીકસ્વામીને જોઇ આઠે અંગવડે ખુબ પ્રેમથી ભેટ લીધી. બ્રાહ્મણે મનમાં આશ્ચર્ય પામી કાર્તીકસ્વામીને પૂછયું કે હું માર્ગમાં જતો હતો એટલામાં આપણી બન્નેની મુલાકાત થઇ એ

મોટી નવાઇ જેવી વાત છે. ત્યારે કાર્તીકસ્વામી પોતાના મિત્રને કહેવા લાગ્યા કે મેં મોટું વૃત કર્યું જેથી તમારી મુલાકાત ઓચિન્તાની થઇ. બ્રાહ્મણ કહેછે કે વૃતનો ભારે ચમત્કાર છે ત્યારે તો હું પણ એ એવું ઉત્તમ વૃત કરીશ મારે પણ લગ્ન કરવાની ઇચ્છા છે માટે મને પણ એ વૃતની વિધી કહો. કાર્તીકસ્વામીએ એને વૃતનો પ્રભાવ વિધી પ્રમાણે કહ્યો. તે બ્રાહ્મણે તે વિધીપૂર્વક સાંભળી વૃતનો આરંભ કર્યો, અને પછી બીજે દેશ જવાને નીકળ્યો. તે વૃત પુરૂં થવા આવ્યું કે તરતજ તેના પ્રારબ્ધના યોગે એક મોટા નગરમાં જઇ ચડયો. ત્યાંનો રાજા ઘણો ધર્માત્મા હતો. તેને એક સારી કન્યા હતી તેનો તેણે સ્વયંવર માંડયો તે તેણે ભારે પણ કર્યું હતું. તે વખતે દેશ દેશના રાજા મહારાજાઓ એકઠા થયા હતા. તેમાં બધા બ્રાહ્મણો કૌતક જોવાને દોડયા. તે રાજાએ એક હાથણી શણગારીને છુટી મુકી હતી. તે હાથણીને બરાબર વિધીથી સભામાં લાવવામાં આવી હતી. પછી તે હાથણી ફરતી ફરતી પેલો બ્રાહ્મણ બેઠેલો હતો ત્યાં અવીને તેના ગળામાં તે વરમાલા ધાલી અને પોતાને માથે બેસાડયો. આવો આનંદ જોઇ રાજાએ લગ્નનો આરંભ કરવા માંડયો. તે વરને પોતાને ઘેર તેડયો અને તેની સાથે કુંવરીનું લગ્ન રાજાએ આનંદથી કર્યું. વર કન્યા પરણી આનંદે કરી પોતાને ઘેર આવ્યાં. પછી રાજકુંવરી મોટાઇ પામી અને પોતાની હકીકત જાણવા સારૂ એક વખતને સમયે બંને જણાં એકાન્તે ઘરમાં બેઠાં હતાં ત્યારે તે રાજકન્યા બોલી કે ઉત્તમ બ્રાહ્મણ તમો માર્ગમાં ફરતા હતા તેવામાં હું તમોને કેવી રીતે પ્રાપ્ત થઇ, ને એ તમારા કર્મના કયા સારા પ્રતાપ તે કહો. બ્રાહ્મણ કહે છે કે હે પ્રિયે તું સાંભળ. સોળ સોમવારનું વૃત કરવાથી તારા જેવી રાજકન્યા મને પ્રાપ્ત

થઇ. રાજકન્યા આ વાકય સાંભળી આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગી કે મેં આજે નવું વ્રત સાંભળ્યું. તેનો ચમત્કાર જોવાને તે વ્રત કરવાનો તેણે નિશ્ચય કર્યો. પોતાના મનમાં પુત્રની ઇચ્છા કરી તે વ્રતનો તેણે આરંભ કર્યો. તે વ્રત પુરૂં થવા આવ્યું કે તરતજ મહાદેવજીએ પુત્રરૂપી વસ્ત્ર તેને આપ્યું, અને તે પુત્ર કેવો આપ્યો કે જેનું સો વરસનું આયુષ્ય, બુદ્ધિ, જ્ઞાન, અનુભવી, સારો, પ્રતાપી અને આદર વડે માતા પિતાની સેવા કરે તેવો જ્ઞાની પુત્ર જોઇ પેલો બ્રાહ્મણ સંતુષ્ટ થયો ને કહેવા લાગ્યો કે આ વ્રતનો મહીમા ઘણોજ છે; તેનું વર્ણન કરતાં પાર આવે તેમ નથી. પછી તે પુત્ર એક દિવસને સમયે પોતાની માતા પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો કે હું સર્વ ગુણ સંપન્ન એવો તમોને શાથી પ્રાપ્ત થયો તે હે માતા કહો. ત્યારે તેની માતા બોલી કે હે પુત્ર મેં ઉત્તમ વ્રત કરીને મહાદેવજીને પ્રસન્ન કર્યા તેથી મારા મનની કામના પૂર્ણ થઇ; ત્યારે તે પુત્રે માતા પ્રત્યે પ્રશ્ન કર્યો કે હે માતા આ વ્રત કૃપા કરીને મને કહો, હું પણ તમારા કહેવા પ્રમાણે કરીશ. પુત્ર કહે છે કે મારા મનની એવી ઈચ્છા છે કે રાજગાદી ઉપર બેસું અને એવી રીતે કે કંઇપણ મહેનત વગર ગાદી ઉપર બેસું, પછી પોતાની માતાને વ્રતની વિધી પુછીને તેજ પ્રમાણે વ્રત કર્યું. પછી એક મોટું સુંદર શહેર હતું. તે શહેરનો રાજા ઘરડો થયો હતો. તેને ફક્ત એક કન્યા રત્ન હતું. તેને માટે વિચાર કરીને આ બ્રાહ્મણને પરણાવવાનો વિચાર કર્યો; તે વખતે વિધી પ્રમાણે તેનો સ્વયંવર કર્યો ને બ્રાહ્મણને તે કન્યા આપી, અને તેનામાં સારા ગુણ જોઇ પેલા રાજાએ તે ગાદી ઉપર તે બ્રાહ્મણને બેસાડયો અને તે બ્રાહ્મણ રાજ કરવા લાગ્યો. તે વ્રત કરવાથી જે ઈચ્છા હતી તે પરીપૂર્ણ થઇ. એવામાં સત્તરમો સોમવાર આવ્યો ત્યારે તેણે

પોતાની સ્ત્રીને કહાવી મોકલ્યું કે પાંચશેર લોટ લઇ તેની બાટીઓ કરીને ઘી ગોળ નાંખી ચુરમું કરીને જલદીથી દેવાલયમાં મોકલી દેજો. પેલી સ્ત્રીએ તે વાત સાંભળીને વિચાર્યું કે મોટા રાજા થઇને દેવળમા આટલું ચુરમું મોકલવાનો વિચાર કર્યો એમાં તે શી મોટાઇ વધે! એમ વિચાર કરી તે કન્યાએ એક થાળમાં પાંચસો રૂપીઆની સોના મોહોર ભરીને દેવળમાં મોકલી તેથી તરત તે વ્રતનો ભંગ થયો અને મહાદેવજી કોપાયમાન થયા. મહાદેવજીએ રાજાને કહ્યું જે તારી સ્ત્રીએ વ્રતનો ભંગ કર્યો માટે રાજનો નાશ થશે ને તેને પણ તેનો બદલો મળશે. તું તે સ્ત્રીને ઘરમાં રાખીશ તો સર્વેનો નાશ થશે. હવે જો તારે રાજ્યનું રક્ષણ કરવું હોય તો તે સ્ત્રીને રાખીશ નહીં. ત્યારે પ્રધાન બોલ્યો કે તે સ્ત્રીના પિતાશ્રીનું રાજ્ય છે. તેને કાઢી મુકવાથી નિંદાને પાત્ર થઇએ. ત્યારે મહાદેવજીએ પ્રધાનને કહ્યું કે તું પણ પાપી થઇશ અને રાજ્ય પણ નક્કી નાશ થશે. પછી રાજા અને પ્રધાને વિચાર કરીને તે કન્યાને કહાડી મૂકી તેથી તે રાજકન્યા બહુ દુઃખ પામી અને મનમાં બહુજ ચીંતાતુર થઇ ઉઘાડે પગે ઘણેક માર્ગે ચાલી નીકળી. ત્યાં તેણે એક સુંદર નગર જોયું. તે નગરમાં તે સ્ત્રી જઇને એક ડોસીને ઘેર ગઇ. તે રાજકુંવરી રહી. પેલી ડોસી કહે કે હે બાઇ તું સાંભળ. એક કામ હું તને કહુંછું. આ સુતરની આંટીઓ છે તે તું વેચીઆવ. હું તને કંઇક દામ આપીશ. ત્યારે રાજકન્યા કહે કે બહુ સારૂં. એમ કહીને સુતરની આંટીઓ વેચવાને ચાલી. તે આંટીઓ બાંધીને મસ્તક ઉપર મુકી હતી તેવામાં ઓચિન્તો ભારે પવનનો ઝપાટો આવ્યો તેથી સુતરની આંટીઓ ઉડી ગઇ ને તે ઠાલી માલી પાછી ડોસી પાસે આવી. ઘેર આવીને કહેવા લાગી કે હે માતા બધી આંટીઓ પવનથી ઉડી ગઈ. ત્યારે ડોસી બોલી કે તું

જલદી અહીંથી જા. ત્યાંથી રાણી ચાલી ને એક ઘાંચીને ઘેર ગઇ પરંતુ ભાવિ કોઇથી મિથ્યા થતુંજ નથી તેની કથા કહું છું તે સાવધાન થઇને સાંભળો. પેલા ઘાંચીએ તેલના ચાર ઘડા ભરીને મુકયા હતા તે રાજકન્યાની નજર પડતાં ખાલી થઇ ગયા ને બધું તેલ ઉડી ગયું. પછી ઘાંચી બોલ્યો કે હે બાઇ કૃપા કરીને અહીંથી જલદી જા, મને એમ લાગેછે કે તું અહીં રહીશ તો હમો ભીખારી થઈ જશું. કેવી રીતે તેલ ઉડી ગયું તે જાણીને ઘાંચી મનમાં આશ્ચર્ય પામ્યો ને કહેવા લાગ્યો કે આ બાઈના આવવાથી તેલ અદ્રષ્ટ થઇ ગયું. પેલા ઘાંચીએ તેને ફળીઆ બહાર કાઢી ત્યારે તે બાઇ નદી કીનારા ઉપર ગઇ તેના પાપયોગે બધી નદી સુકાઇ ગઇ. પછી તે બાઇ વનમાં ગઇ ત્યારે ઓચિન્તુ એક સરોવર દીઠું. તે નિર્મલ જળથી ભરપુર હતું. તે વખતે તે રાજકુંવરી તે સરોવર ઉપર ગઇ. તે સરોવરના પાણી ઉપર તેની નજર પડતાં સરોવરમાં બધા કીડા પડી ગયા તેવામાં આજુબાજુના ગોવાલીયાઓએ ગાયોને પાણી પીવાને ત્યાં આણી હતી પછી તે ગોવાલીયાઓએ તે પાણી પીવાને હાથમાં લીધું ત્યારે ઓચિન્તા તે જળમાં કીડા તેમની નજરે પડયા તેથી તે પાણી તેમણે ફેંકી દીધું. તે પછી તે વનમાં એક સાધુ રહેતો હતો તે પાણી લેવાને તે સરોવર ઉપર આવ્યો. તે રાજકુંવરીને એકલી જોઇને પોતાના આશ્રમમાં લઇ ગયો. તેની સાથે સાધુ બોલ્યો હે કુંવરી તું મારી દીકરી છે, તારે અન્ન વસ્ત્રની કંઈ ખોટ નથી માટે તું અહીંઆં નિરાંતે રહે. પછી તે કુંવરી ત્યાં રહીને ઘરનું કામકાજ કરવા લાગી. એ બાઈએ નાના પ્રકારનાં દુઃખ ભોગવ્યાં તે વ્રત ભંગ થવાનોજ ઉપાય છે. અન્ન અને પાણીને જ્યારે તે બાઈ હાથ લગાડતી હતી ત્યારે તેમાં તરત કીડા થઇ જતા હતા તે જોઇને સાધુ પોતાના મનમાં આશ્ચર્ય

પામ્યો અને તેનો ઉપાય શો કરવો. તેના ઉપર કયા દેવતાનો શ્રાપ છે તે જોવાને તેણે અનુષ્ટાન માંડયું તેથી તે સાધુને મહાદેવજી પ્રસન્ન થયા અને કહ્યું કે હે સાધુ તારા મનમાં જે કંઇ ઇચ્છા હોય તે માગ. પછી તે સાધુ મહાદેવજીને પ્રણામ કરીને બોલ્યો કે હે સ્વામી કૃપા કરીને કહો કે આ રાજકુંવરી ઉપર શો દોષ આવ્યોછે. પછી મહાદેવજીએ કહ્યું કે તે બાઈએ સોમવારના વ્રતનો ભંગ કર્યોછે. એ દોષ વડે કરીને તેની આવી દશા થઈ. ત્યારે સાધુએ કહ્યું કે હે ઉમાપતિ તમો દયાળુ થઈને એ દોષનો નાશ થાય તેવો ઉપાય કહો, અને તે પૂર્વે હતી તેવી કરો. પછી મહાદેવજી કહેવા લાગ્યા કે સોલ સોમવારનું વ્રત કરવાથી તેનું પાપ બળી જશે અને નિર્દોષ થઇને પોતાના સ્વામીને મળશે, એવું કહીને મહાદેવજી અંતરધ્યાન થઈ ગયા. ત્યાર પછી તે બાઇ સોલ સોમવારનુ વ્રત કરવા લાગી ત્યારે તેના સ્વામીને ઘણેક દહાડે યાદ આવ્યું કે મારી સ્ત્રીની વનમાં શું દશા હશે તેની શોધ કરાવું. પછી તેણે દેશોદેશ નોકરો મોકલ્યા. તેઓ ચાલતા ચાલતા વનમાં આવ્યા અને રાજકન્યાને ઓળખી, અને તે સાધુ પાસે માગણી કરવા લાગ્યા પરંતુ તે સાધુ કાંઈપણ બોલ્યો નહીં. પછી તે નોકરોએ રાજા પાસે આવીને હકીકત કહી તેથી રાજાને ઘણો હર્ષ થયો. પછી રાજા અને પ્રધાન બન્ને જણા ત્યાંથી વનમાં જવાને ચાલી નીકળ્યા અને મોટા સમારંભથી સાધુ પાસે આવ્યા. પછી સાધુને રાજાએ સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કર્યા અને એક બીજાને આઠે અંગવડે મળી રાજાએ સાધુને પ્રસન્ન કર્યો. સાધુ રાજા પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો કે હમારી કન્યાને હમોએ પીયરમાં પાળી, હવે તમો પાળો, એમ કહીને તે સાધુએ તે કન્યા રાજાના હાથમાં આપી, તે વેળાએ રાજાએ ઉઠી સાધુને પ્રણામ કર્યા પછી

તે સ્ત્રીને પાલખીમાં બેસાડી અને પોતે ઘોડા ઉપર બેસીને મંડળ સાથે વાજતાં ગાજતાં પોતાના નગરમાં આવ્યો, અને મોટો ઉત્સાહ કર્યો અને બ્રાહ્મણોને દાન દક્ષણાઓ આપીને સંતુષ્ટ કર્યા. રાજા રાણી બન્ને આનંદ કરવા લાગ્યાં. સર્વે પ્રજા પણ આનંદ પામી. આ કથાનો મહીમા અગાધ છે. તેનું વર્ણન થઈ શકે તેમ નથી. આવું ઉત્તમ વ્રત જે માણુસ કરે છે તેના ઉપર મહાદેવજી દયાળુ થઇને એક ક્ષણ વારમાં ગમે તેવા દોષ દારીદ્ર સંકટમાંથી નિવારણ કરી સુખને શાંતિ આપે છે તેમાં જરાપણ સંશય નથી, અને જે કોઈ પોતાના મનમાં આશા રાખીને આ વ્રત પૂર્ણ કરશે તેનો મનોરથ શંકરની કૃપાવડે કરીને પૂર્ણ થશે એ સત્ય છે. ધન, પુત્ર, કન્યા વિગેરે જે કંઇ ઇચ્છા હોય તે આ વ્રતવડે કરીને પ્રાપ્ત થાય છે, અને આ સોળ સોમવારની કથા સાંભળવાથી ઉમાપતિ કૈલાસનિવાસી જે મહાદેવજી તે પ્રસન્ન થાય છે. વ્યાસ ઋષિ કહે છે કે આ કથા જુની છે, કલ્પીત નથી તે નક્કી જાણવું. ઇતિ શ્રી સોળ સોમવાર વ્રત સમાપ્ત.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

અથ શ્રી ગણુપતીની આરતી.

જય મંગલ મૂર્તિ, પ્રભુ જય મંગલ મૂર્તિ;
દર્શન માત્રે માત, સમરણુ માત્રે માત, કામાની મૂર્તી—જયદેવ. (૨)
સુખકરતા દુઃખહરતા, હરતા વિઘ્નાચી, પ્રભૂ હર(૨);
ઉરવે પૂર્વ પ્રેમ (૨) કૃપા દેવાચી—જયદેવ. (૨)
સર્વાંગે સીન્દુર, ઓટી સીન્દુરાચી, પ્રભૂ ઓટી (૨);
કંઠે શોભે હાર, કંઠે ઝળકે માળ, મૂકુતા ફૂળાચી—જયદેવ. (૨)
ગજાનંદની આરતી, જે કોઇ ગાશે-પ્રભુ જે (૨);
ભણે શીવાનંદ સ્વામી, સુખસંપત થાશે, કૈલાસે જાશે—જયદેવ. (૨)

અથ નંદકેશ્વરની આરતી.

જય જાદવરાયા, પ્રભૂ શ્રી માધવરાયા;
આરતી કીજે કરૂણાનંદની (૨) વ્યાપે શિવમાયા-હર હર મહાદેવ
નંદી વાહન ખગ વાહન, શિવચક્ર ત્રિશૂળધારી, શિવચક્ર (૨);
ત્રિપુરારી મોરારી, ત્રિપુરારી મોરારી, કર કમલધારી—હર હર.
વાઘામ્બર પિતાંબર, શિવ સ્વામી પ્હેર્યા, પ્રભૂ શિવ (૨);
કમલ નયન કેશવને, કમલ નયન કેશવને, શિવજીને ત્રિનયના-હર.
ચંદન ચઢે ત્રિકમને, શિવજીને ભસ્માંગે (૨);
રામે હ્રદયે રાખ્યાં, રામે હ્રદયે રાખ્યાં, ઉમીયા અર્ધાંગે—હર હર.
કેવડો વહાલો કેશવને, શિવજીને ધંતૂરો, પ્રભુ શિવજીને (૨);
ત્રિકમને વહાલા તુલશી (૨), શિવજીને બીલી વહાલા—હર હર.

અથ બજરંગની આરતી.

જય બજરંગ બાળા, શ્રી બજરંગ બાળા;
અંજની કેરા પૂત, વાયુ કેરા સૂત, અંગે રંગ રાતા—જય બજરંગ.
તેલ ચડે સીન્દુર, ફુલડા નીમાલા, પ્રભુ ફુલડા (૨);
અડદ ચઢે આનંદે (૨) હરિજન ગુણ ગાના—જય બજરંગ બાળા.
તું સેવક શ્રી રામનો, લંકા પૂર ચાલ્યો, પ્રભૂ લંકા (૨);
સમુદર બાંધી પાળ, રામે બાંધી પાળ, સીતા શોધ લાવ્યો—જય૦
બજરંગ બળીની આરતી, જે કોઇ ગાશે, પ્રભુ જે (૨);
ભણે શીવાનંદ સ્વામી, સુખ સંપત થાશે, કૈલાસે જાશે—જય૦

અથ હરિ હરાની આરતી.

જય હરિ હરા, પ્રભૂ શ્રી હરિ હરા;
ગંગાધર ગીરજાધર (૨), ઇશ્વર ઓંકારા—હર હર મહાદેવ.
લક્ષ્મીવર ઉમયાવર, શંકર શામળિયા, પ્રભૂ (૨);
હરિ હર નટવર સ્વામી (૨), એકાંતે મળિયા—હર હર મહાદેવ.
જય જાદવરાયા, પ્રભૂ શ્રી માધવરાયા (૨);
આરતી કીજે કરૂણાનંદની (૨), વ્યાપે શિવમાયા—હર હર મહાદેવ.
વાઘ્રાંબર પીતાંબર, શિવ સ્વામી પહેર્યાં, પ્રભુ (૨);
કમળ નયન કેશવને (૨), શિવજીને ત્રિનયનાં—હર હર મહાદેવ.
ચંદન ચડે ત્રિકમને, શિવજીને ભસ્માંગે, પ્રભુ (૨);
રામે હૃદયે રાખ્યાં (૨), ઉમીયાં અર્ધાંગે—હર હર મહાદેવ.
કેવડો વહાલો કેશવને, શિવજીને ધતુરો, પ્રભુ (૨);
ત્રિકમને વહાલા તુળશી (૨), શિવજીને બીલી વહાલા—હર હર મહાદેવ.
કૌસ્તુભમણી કેશવને, શિવજીને રૂંઢમાળા, પ્રભુ (૨);
મુક્તાફળ મોહનને (૨), શિવજીને સર્પ કાળા—હર હર મહાદેવ.

મોરમુગટ મોહનને, શિવજીને જટાયુ, પ્રભુ (૨);
હરીશંભૂ સુખવાસી (૨), શિવજીને ચડે ડમરૂ—હર હર મહાદેવ.
રામને રૂડાં રાજ, શિવ બાંધે ઝોળી, પ્રભુ (૨);
રામને વાનર રીંછ (૨), શિવજીને ભુત ટોળી—હર હર મહાદેવ.
બે ભૂજ ચાર ભૂજ અષ્ટ ભૂજ, દસ ભૂજને સોહીએ, પ્રભુ (૨);
શિવજીના રૂપને ભજતાં (૨), ત્રિભુવન મને મોહીએ—હર હર મહાદેવ.
નંદી વાહન ખગ વાહન, શિવ ચક્ર ત્રિશૂલધારી, પ્રભુ (૨);
ત્રિપુરારી મોરારી (૨), કર કમળાધારી—હર હર મહાદેવ.
વૈકુંઠે વસે વિશ્વંભર, શિવજી કૈલાસે, પ્રભુ (૨);
હરિ કાળા શિવ ગોરા (૨), તે તેને ધ્યાને—હર હર મહાદેવ.
એ બે એક સ્વરૂપ, અંતર નવ ધરશો, પ્રભુ (૨);
ભોળા ભુધરને ભજતાં (૨), ભવ સાગર તરશો—હર હર૦
મોહન ને મહાદેવ, જો સુંદર ગાશો, પ્રભુ (૨);
હરિહરનાં ગુણ ગાતાં (૨), હરિ ચરણે જાશો—હર હર મહાદેવ.

અથ શ્રી ઉમીઆજીની આરતી.

જય ઉદીયા શકતી, મા જય ઉદીયા શકતી;
અખંડ બ્રહ્માંડ ઉપાડયા (૨), પડવે પંડીત મા,
જયો જયો મા જગદંબે.

દ્વિતીયા બે સ્વરૂપ, શિવશક્તી જાણું, મા (૨);
બ્રહ્મા ગુણપતિ ગાઉં (૨), હરગાઉં હરમાં—જયો જયો.
ત્રીજ ત્રિતયા રૂપ, ત્રિભૂવનમાં બેઠા, મા (૨);
કાયા સખી તરવેણી (૨), તું તરવેણી મા—જયો જયો.
ચોથે ચતુરા મહાલક્ષ્મી, મા સચરાચર વાપ્યાં, મા(૨);
ચાર ભૂજા ચોદીશા (૨), પ્રગટ્યાં દક્ષિણ માં—જયો જયો.

પંચમી પંચ રૂષી, પંચમી ગુણ પદમાં, મા (૨);
પંચતત્વ ત્યાં શોહિએ (૨), માછો તત્વો મા—જયો જયો.
ષષ્ઠી તું નારાયણી, નરકાસુર માર્યો, મા (૨);
નર નારીને રૂપે (૨), વ્યાપ્યા સરવે મા,—જયો જયો.
સપ્તમી સપ્ત પાતાળ, સાવંત્રી સેન્યા, મા (૨);
ગૌ ગંગા ગાયત્રી (૨), ગોરી ગીતા મા—જયો જયો.
અષ્ટમી અષ્ટ ભુજા, આઈ આનંદા, મા (૨);
સુરનર મુનિવર જન્મ્યા (૨), તું મોટી અંબા—જયો જયો.
નવમી નવકુળ નાગ, સેવે નવ દુર્ગા, મા (૨);
નવરાત્રીના પુજન, શિવરાત્રીના અર્ચન, કીધા શિવ બ્રહ્મા—જયો જયો.
દશમી દશ અવતાર, જય વિજયાદશમી, મા (૨);
રામે રામ રમાડયા (૨), રાવણ રોળાયો મા—જયો જયો.
એકાદશી અગીઆરસ, કાત્યાયની કામા, મા (૨);
કાળશામા કાળીકા (૨), કામાને શ્યામા—જયો જયો.
બારસ બાળા રૂપ, બહુચરી અંબા, મા (૨);
બટુક ભૈરવ સોહીયે (૨), તારા છે તુજ મા—જયો જયો.
તેરસ તુળજા રૂપ, તું તારૂણી માતા, મા (૨);
બ્રહ્મા વિષ્ણુ સદાશીવ (૨), ગુણ તારા ગાતા—જયો જયો.
ચઉદશ ચઉદશ રૂપ, ચડી ચામુંડા, મા (૨);
ભાવ ભકિત કાંઇ આપો, સીંહ વાહની માતા—જયો જયો.
પૂનમે કુંભ ભર્યો, સાંભળજો કરૂણા, મા (૨);
વશીષ્ટદેવે વખાણ્યા, માર્કંડે દેવે વખાણ્યા, ગાવે શું લલીતા—જયો.
સંવત સોળ સત્તાવન, આપ્ર સોળસે બાવીસ, મા(૨);
સંવત સોળે પ્રગટયાં (૨), રેવાને તીરે—જયો જયો.

ત્રંબાવટી નગરી, ભાઇ રૂપાવતી નગરી;
આઇમ છાવટી નગરી, સોળ સહસ્ત્ર ત્યાં સોહીએ;
ક્ષમા કરો ગવરી, દયા કરો ગવરી—જયો જયો.
શીવ શક્તિની આરતી, જે કોઇ ગાશે, મા (૨);
ભણે શીવાનંદ સ્વામી (૨), સુખ સંપત થાશે.—જયો જયો.

અથ શ્રી સનારતની આરતી.

દેખો સનારતન આરતી લાવતા, સનત્કુમાર હાથ જોડતાતા;
ભાઇ બ્રહ્મા ઉઠકર આરતી ઉતારતા, થનન થૈ નાચતાતા–દેખો.
નન્દિ આગળ જપતપ કરતા, ભ્રંગી છડીદાર ઉભાતાતા, ભાઇ;
ગણુપતિ સૂંઢ ઉઠાકર નાચતા, દેવતા દેખી સબ દિંગ હોતાતા–દેખો.
ઘંટ નાદ વિરભદ્ર બજાવતા, કાલ ભૈરવ કોટવાળ હોતાતા, ભાઇ;
અગ્નિ દેવતા ગુણુ કૃત કરતા, વાયુ પંખા ઢોળતાતા–દેખો.
સૂર્યદેવ તમારી સ્તુતિ કરતા, વરૂણુ વાણિ બહુ બોલતાતા, ભાઈ;
ઈંદ્ર લટાપટ તાંડવ કરતા, ઈંદ્ર ઇંદ્રાણી થેઈ કાર લેતાતા–દેખો.
વિષ્ણુ મૃદંગ લેકર દોડતા, વાકદેવી વેણુ બજાવતાતા, ભાઇ;
રામ ભગવતી દેખો તાલ પૂરતા, તાથૈ તાલ મચાવતાતા–દેખો.
કમળ ફુલકા બંગલા બનાયા, કૈલાસપતિ જયાં બેસતાતા, ભાઇ;
અનેક પુષ્પકી વૃષ્ટિ હોતી, શિવકા પૂજન વિષ્ણુ કરતાતા–દેખો.
સોળસેં ગોપીઓ લેકર કનઈયા, શિવ મન્દીર આગે દોડતાતા, ભાઇ;
ચાર વેદ બંસીમેં બજાવતા, થેઇ થેઇ કનઇઆ નાચતાતા–દેખો.
પ્રદોષ કેરો મહિમા સુનકર, ચરણુ કમલ ચિત્ત હોતાતા, ભાઇ;
સદાનંદ તન મન ધન અર્પણુ, જન્મ મરણુ શિવ કટલેતાતા–દેખો.

અથ શીવજીની લાવણી.

એસારે ધ્યાન શિવ હરિહરકા, હર કર આસન વાઘમ્બરકા;
અગડબંબ અગડબંબ ડિમાક ડિમ, બાજે ડમરૂ શિવ શંકરકા–ટેક.

અંગ વિભુતિ લગાવે સદાશિવ, હાથ લીયા નિશદીન ગોળા;
કૈલાસ છોડકર લોટે મસાણુમેં, એસા હે શંકર ભોળા—એસારે.
ખોપરીમેં ભોજન કરતા શીવ, ગીરજા હે સો અર્ધાંગા;
સુરનર મુનીવર ધ્યાન ધરે કોઈ, દેવતા હે સો અદભુતા—એસારે.
ત્રિશૂલથી ત્રિપૂરાસૂર માર્યો, તીન લોકમેં અધિકારી;
નાગણુ કેરા કુંડલ બીરાજે, ચઢે બેલપર અસ્વારી—એસારે.
કુંડી કુટકા લેકર ગૌરી, ઘુંટ પીલાવે નિશદિન ભંગા;
ગલે રૂંઢકી માલ બિરાજે, જટા જુટ શિર વહે ગંગા—એસારે.
બીખસેં કંઠ હુવા જબ નિલા, રામ નામ મુખસેં બોલ્યા;
ઠંડા શીતલ લહેર હુવા જબ, પ્રેમ મગનમેં શિવ ડોલ્યા—એસારે.
જો કોઇ માગે ઇસ્કુ દેવે, એસા હે શંકર ભોલા;
આક ધંતુરો આપ આરોગે, દુધકુર કોઇકુ દેતા—એસારે.
શેલી શૃંગી શિવજીકું સોહીએ, ઝોલી બટુવા બહુ ભંગા;
કર કુંડી શિર છત્ર બિરાજે, ગોદડી હે નવરંગા—એસારે.
એક રાણી તેરી ગૌરી પાર્વતી, દુસરી રાણી શિવ અર્ધાંગા;
તીસરી રાણી તેરી અસલ ભીલાડે, જટા જુટ શિર વહે ગંગા—એસારે.
એક રાણી તેરી ચંદન ઘસંતી, દુજી જલ ભર લાવેંગા;
તીજી રાણી તેરી ધૂપ દીપને, ચોથા જ્યોત જગાવેગા—એસારે.
પાતાળ લોકમેં ચરણુ પુજાયા, મૃત્યુ લોકમેં લીંગ પૂજા;
આકાશ લોકમેં શિશ પૂજાયા, તીન લોકમેં આપ ખડા—એસારે.
તુકારામ ઉસ્તાદ હમારે, સાહેબ હય સો બહુ રંગા;
દેખે દાખલા પોથી પુરાણુમેં, મત કર બાતા અડભંગા—એસારે.

શિવ પાર્વતીનો સંવાદ.

શંકર વસે રે કૈલાસમાં, ભોળો ભિક્ષાનો ભોગી કહાવે;
નિર્ગુણ જોગી રે,—સદાય રહે રે આનંદમાં. (ટેક)

સર્વ દેવનો છે દેવતા રે, ચૌદ લોકનો છે ઇશ રે;
પંચ વદન ઝળકી રહ્યાં, શોભે ચંદ્રમા તે શીશ રે—શંકર ૧.
અર્ધ અંગે તે વસે ઉમિયારે, જટામાં જાન્હવી બિરાજેરે;
નામ જપતાં મહાદેવનું, ભોળો ભવના દુઃખ ભાંગેરે—શંકર ૨.
દીગંબર વનમાં વસે રે, કરે વૃષભ વાહન રે;
ડાક ડમરૂ તે સોહામણા, તેના શબ્દ તો પાવન રે—શંકર ૩.
રૂંઢમાળા કંઠે ધરી રે, અંગે ભસ્મ લગાવે રે;
વરદાન શિવ આપે દૈત્યને, દેવ સાથે લડાવે રે—શંકર ૪.
શંકર કહે ઉમિયા સુણો રે, જાવું ગંગાને તીર રે;
ધ્યાન ધરવાને પરિબ્રહ્મનુ, મન રાખવી છે ધીર રે—શંકર ૫.
ઉમિયાજી કહે ત્રિપુરારીનેરે, વનમાં અપ્સરાઓ આવે રે;
કઇ પેરે જોગ આરાધશો, કામ બાણુ ચલાવેરે—શંકર ૬.
શંકર કહે ઉમિયા સુણો રે, આવે કામ કેરી નાર રે;
તપ કરતાં તે ચુકું નહિ, સત્ય માનજો વિચાર રે—શંકર ૭.
ઉમીયાજી કહે શિવ સાંભળો રે, કેમ જાય દિન રાત રે;
ખટમાસ પ્રાણ વહી જશે, મારૂં માનો જગતાત રે—શંકર ૮.
શંકર કહે ઉમિયા સુણો, વચન એહી ઉલ્લાસ રે;
વહેલા વળીને ઘેર આવશું, કંઇ થશો ન ઉદાસ રે—શંકર ૯.
આજ્ઞા લઈને શિવ સંચર્યારે, ગયા ગંગાને તીરરે;
ધ્યાન ધર્યું પરિબ્રહ્મનું, મન રાખ્યું છે સ્થિર રે—શંકર ૧૦.
તપ કરતાં મહાદેવને રે, વિતી ગયા ખટ માસ રે;
ઉમિયાએ મનમાં વિચાર્યું, કેમ નાવ્યા પ્રાણુનાથ રે—શંકર ૧૧.
કેળ પત્ર સતીના પહેરણાં રે, ઓઢણુ કેળ પત્ર સાર રે;
નાકે તે નવસર શોભિતા, ગળે ગુંજાનો હાર રે—શંકર ૧૨.
આડ લલાટે શોભતી રે, આંખ આંજી અણિયાળ રે;
બાહે બાજુબંધ બેરખા, ચાલ્યાં સતી વનવાસ રે—શંકર ૧૩.

ગજગતિ ચાલે ચા
જ્યારે બેઠા મહાદે
રાગ મલ્હાર આલાપ
ગગન ઘટા થાય વ
મકરધ્વજ થયા વેગ
તપ થકી શિવજી (
ક્યાંથી આવ્યા મૃગાં
એવું કહીને મહાદ
વાસ અમારો છે વે
પિયુજી ગયા છે ત
સાચું કહોને મુનીશ
જોશ જુઓને જો
શંકર કહે ભિલ્લી સુણ
કૃપા કરોને મૃગલોચન
હસીને ભિલ્લી રાણી બોલિ
તમારે ઘેર ગંગા પાર્વત
પાર્વતીને પીયર વળાવું,
સર્વે તે દેવના દેખતાં,
સાખ પુરાવી સર્વ દેવનીરે,
ઉમિયાએ રૂપ પ્રકાશિયુ,
ઉમિયા કહે સુણો ત્રિપુરાર
એવું કહીને કર ઝાલીઓ,
ગાય શિખે ને સાંભળે રે,
લિંગ ભાગે નર નારિનો,

નાકે, વડગાદી, મુંબઇ, ૩.

[૧૦૯૪×૯૧]

નાગદેવી રસ્તો, મુંબઇ, ૩